

Vlinders beschermen door deals te sluiten

Tekst:
Albert Vliegthart
De Vlinderstichting

In 2011 is de overheid met de Green Deal-aanpak begonnen. Daarmee wil zij vernieuwende, duurzame initiatieven uit de samenleving de ruimte geven om de transitie naar een duurzame economie te versnellen. Door knelpunten in de wet- en regelgeving weg te nemen, nieuwe markten te creëren, goede informatie te geven en te zorgen voor optimale samenwerkingsverbanden. Met heldere onderlinge afspraken kunnen deelnemers werken aan concrete resultaten, waarbij iedere betrokken partij haar eigen verantwoordelijkheid heeft. Zo kunnen belemmeringen in wet- en regelgeving worden weggenomen of creatieve oplossingen worden bedacht.

Er zijn inmiddels al tweehonderd green deals getekend, met een gemiddelde doorlooptijd van twee tot drie jaar. Centrale thema's zijn energie, voedsel, water, grondstoffen, biodiversiteit, mobiliteit, biobased economy, klimaat en bouw. Green deals helpen De Vlinderstichting om vlinders vanuit een ander perspectief te beschermen. Inmiddels hebben wij er vier ondertekend: 'Tijdelijke Natuur', '1000 Hectare nieuwe stedelijke natuur', 'Infranatuur' en 'Groene daken'.

Tijdelijke Natuur

Dit was de eerste green deal die De Vlinderstichting heeft getekend en vermoedelijk ook de meest controversiële. Het concept 'tijdelijke natuur' omvat het laten ontstaan van natuur voor onbepaalde tijd op terreinen

waarvan de bestemming (industrie, wonen, recreatie etc.) nog niet is ingevuld. Als de bestemming bekend wordt, dan mag de terreineigenaar op basis van de verkregen ontheffing deze natuur weer verwijderen. Daar zijn natuurlijk wel een aantal voorwaarden aan verbonden. Zo moet vooraf een inventarisatie worden gedaan om vast te stellen of er beschermde soorten aanwezig zijn. Zo ja, dan blijven deze te allen tijde beschermd.

De ontheffing geldt alleen voor nieuwe natuur die is ontstaan en het terrein moet minimaal een jaar als tijdelijke natuur dienen. Het controversiële hieraan is, dat in theorie natuur verwijderd mag worden. Maar de grote winst is dat op een terrein vaak voor veel langere tijd natuur aanwezig zal zijn en dat de terreineigenaar geen natuurwerend beheer voert om maar geen last te krijgen van beschermde soorten. De vrees voor de korenwolf, rugstreepad en zeggekorfslak, wordt hiermee weggenomen en in die lange periode kunnen soorten zich uitbreiden naar de omgeving. Bovendien is tijdelijke natuur ook functioneel voor de maatschappij en bedrijven. Een mooi voorbeeld is een terrein van Philips in Best, waar zich een heus natuurgebied ontwikkelt, schapenbegrazing wordt ingezet en mensen dagelijks naar buiten gaan om van de natuur te genieten. Soorten als oranje zandoogje, groot dikkopje, kleine vuurvlieder en hooibeestje vliegen hier gewoon tussen de fabrieken en kantoren.

Deze green deal is in 2015 afgerond, maar De Vlinderstichting heeft samen met de 12 Landschappen en Port of Amsterdam zitting genomen in het bestuur van de nieuwe Stichting Tijdelijke Natuur. Al ons voorbereidende werk moet nu in praktijk worden gebracht en het mooie is dat inmiddels vele groene organisaties achter het concept staan en de winst die het oplevert erkennen.

Infranatuur

Het is duidelijk dat met green deals op een strategische en politieke manier doelen kunnen worden bereikt. Helaas zien we nog vaak dat natuur bij grote projectontwikkelingen het ondergeschoven kindje is. Reden voor De Vlinderstichting om zelf een green deal te initiëren: de Green Deal Infranatuur.

Na bijna twee jaar is het gelukt om twintig partijen bijeen te krijgen. De green deal is op 1 april 2016 feestelijk ondertekend door overheden als ministeries, provincies en waterschappen, infrabeheerders, projecten ingenieursbureaus en De Vlinderstichting. Bij deze gelegenheid is een bloemenstrook onder de hoogspanningsleiding bij het hoofdkantoor van TenneT ingezaaid.

Albert Vliegthart

Tijdelijke natuur in de haven van Amsterdam.

Experiment met beplanting voor groene daken.

Deze green deal is een uitgelezen kans om gezamenlijk de natuur buiten de beschermde natuurgebieden te versterken. Door samen op te trekken kan er een InfraNatuurNetwerk ontstaan langs (spoor)wegen, dijken, leidingen en andere lijnen in het landschap. Dat komt de bedreigde soorten en de natuur ten goede. Hiervoor zullen we kennis en ervaring delen op het gebied van gebiedsontwikkelingen en infraprojecten en vooral waar deze tegenaan lopen of wat juist de successen zijn om meer biodiversiteit te ontwikkelen (financieel, planvorming, visie etc.). Hiervoor zullen soms businessmodellen moeten worden opgezet om zo de economische voordelen van biodiversiteit aan te tonen. Een voorbeeld hiervan is een onderzoek waarbij het beheer in relatie wordt gebracht met de natuurwaarde en robuustheid van de dijk. Op deze manier kan vlindervriendelijk beheer bijdragen aan de veiligheid van dijken.

De green deal Infranatuur is ondertekend door Ministeries van Infrastructuur en Milieu (Rijkswaterstaat) en Economische Zaken, Provincies Noord-Holland en Noord-Brabant, gemeente Tilburg, Waterschappen Vallei en Veluwe, Aa en Maas, Rivierenland en Rijn en IJssel, Hoogheemraadschap van Rijnland en Hollands Noorderkwartier, ProRail, GasUnie, TenneT, Vitens, ENGIE Infra & Mobility, Heijmans, Arcadis, Sweco en De Vlinderstichting.

Groene Daken

De Green Deal Groene Daken is tijdens de Innovation Expo in Amsterdam onder toezicht van minister Kamp een tweede fase ingegaan. Binnen deze groep wordt onder andere onderzocht wat het economisch voordeel is van groene daken en welke ontwikkelingen er op dit gebied spelen. Zo weet bijna iedereen dat een groen dak energie bespaart (isolatie), water langer kan

vasthouden (oplossing bij stortregens) en biodiversiteit verhoogt. Maar het kan vrij lang duren voor een groen dak zich laat terugverdienen. De oplossing zit misschien wel in fiscale voordelen. De Vlinderstichting, een van de 27 ondertekenaars, zet zich vooral in om groene daken ook functioneel te laten zijn voor flora en fauna. In dit kader hebben we samen met Sempergreen (producent van vegetatiematten voor groene daken) en Jiffy (producent van daksubstraten) een onderzoek gedaan naar de overleving en voortplantingsmogelijkheden voor vlinders op groene daken. Het resultaat is dat er nu een bijen- en vlindermat voor groene daken beschikbaar is, waarop vlinders en bijen zich ook daadwerkelijk kunnen voortplanten. We vragen eigenaren van een groen dak informatie door te sturen met een handig digitaal formulier, zodat we de effecten van groene daken op flora en fauna kunnen onderzoeken. Er zullen in de toekomst steeds meer groene daken komen die een functie voor natuur krijgen en daarmee onze vlinders ondersteunen.

De Green Deal Groene Daken is ondertekend door Ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu, provincie Noord-Brabant, gemeenten Almere, Amsterdam, Enschede, Rotterdam en Tilburg, Waterschappen Amstel, Gooi en Vecht, Aa en Maas, de Dommel, en Vechtstromen, Brancheverenigingen VEBIDAK, Vereniging Bouwwerk Begroeners, VHG en ondernemers in het groen. Sempergreen, Leven op Daken, BDA Groep, BTL Nederland, Mastum Daksystemen, Nelen & Schuurmans, Optigroen, Van der Tol Groep, Zinco Benelux, Achmea, Nationaal Groenfonds, Rabobank, Amsterdam Rainproof, Hogeschool Inholland, NIOO, Stichting Roof Update, SBRCURnet, VIBA-Expo, woningbouwcoöperatie Domijn, Vogelbescherming en De Vlinderstichting.

Stedelijke natuur: het Amphionpark in Doetinchem.

1000 hectare nieuwe stedelijke natuur

De Vlinderstichting werkt sinds 2015 samen met Regelink Ecologie & Landschap, Branchevereniging VHG, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten i.s.m. de ministeries van Economische Zaken en Milieu & Infrastructuur aan De Green Deal 1.000 ha nieuwe stedelijke natuur. De ambitie is om, op een duurzame en verantwoorde manier, tenminste 1000 hectare duurzame stedelijke natuur te creëren met een meerwaarde voor de biodiversiteit. In deze green deal wordt het belang van natuur breder getrokken: groen verbetert de kwaliteit van de leefomgeving, het bevordert de sociale cohesie en verhoogt de biodiversiteit. Aangevoerd is dat natuur een positief effect heeft op stressverlaging, gezondheid, creativiteit. Zelfs de vastgoedwaarde kan hierdoor stijgen. Met deze uitgangspunten willen de partijen een platform bieden waarbij gemeentes of ontwikkelaars makkelijk kunnen aanhaken om in stedelijk gebied meer groen te ontwikkelen. De Vlinderstichting pleit voor een zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling; groen is immers niet per definitie natuur.

Het mooiste is het als veel zaken bij elkaar komen. Zo kan midden in een woonwijk een plek ontstaan voor flora en fauna die ook toegankelijk is voor publiek. Om dit duurzaam te maken worden functies gecombineerd. Hier kan tegelijkertijd een natuurspeelplek worden gecreëerd of een pluktuin worden aangelegd. Als je naast de vergroening met vaste planten in combinatie met inheemse planten ook energie-, water- en hergebruik van afval kunt toepassen, wordt de kringloop gesloten. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van duurzame en verantwoorde stedelijke natuur. Vlinders hebben hier natuurlijk een belangrijke rol, omdat ze laten zien hoe het met de leefomgeving gesteld is en ze mensen in beweging kunnen brengen om iets voor de natuur te doen.

Met al deze green deals hoopt De Vlinderstichting het thema biodiversiteit meer onder de aandacht te brengen en de natuurkernen beter met elkaar te kunnen verbinden. Voor onze vlinders betekent dit meer en beter leefgebied en we hopen dat de kwaliteit van de natuur in de stad en langs de infrastructuur zodanig wordt verhoogd, zodat deze ook de zeldzamere soorten uit natuurgebieden er uiteindelijk van gaan profiteren.

Nog meer idylle vlinders, bije

We zijn in het laatste jaar van het project idylle en we zien op steeds meer plekken mooie bloemrijke graslanden ontstaan. Mensen genieten ervan en vlinders en bijen kunnen er overleven. Ook dit jaar komen er nog nieuwe idyllen bij. Ook gaan we goed kijken hoe de vijftig inmiddels aangelegde idyllen erbij liggen, zodat we eventueel nog extra maatregelen kunnen nemen.

Het is erg leuk om nu op bezoek te gaan bij idyllen die er al een paar jaar liggen. Omdat we vooral gaan voor meerjarige vegetaties krijgt een idylle pas na verloop van een aantal jaren gestalte. Nu is het bij een aantal zover en kunnen we inschatten hoe ze er over een jaar of vijf uit zullen zien.

Waterberging

Zo ligt de waterberging in Sint Willebrord, die we samen met de Natuurwerkgroep Rucphen en Waterschap Brabantse Delta hebben gemaakt, er prachtig bij. Een brede watergang, bedoeld om water te kunnen bergen als er weer veel regen is gevallen, heeft op de oevers een prachtige kleurige begroeiing van koekoeksbloem, biggenkuid, streepzaad, knoopkruid en nog veel meer. Er is zelfs al een rietorchis verschenen!

Tijdelijke natuur

We hebben er bewust voor gekozen om ook op plekken die mogelijk bebouwd zullen worden, idyllen aan te leggen, de zogenaamde tijdelijke natuur. Wel zochten we plekken waarvan het aannemelijk was dat ze zeker vijf jaar lang konden groeien en bloeien. Toch zijn er (delen van) idyllen waarop inmiddels gebouwd is. Dat is jammer, maar in de tijd dat de bloemen er hebben kunnen bloeien hebben ze natuurlijk hun functie wel gehad.

Samen met scholen

Op twee plekken is er een nauwe samenwerking met scholen. In Hoogeveen is een aantal studenten van Terra MBO Meppel aan de slag gegaan om de idylle daar vorm te geven. Ze hebben niet alleen bedacht hoe die eruit zou kunnen zien, maar ook gekeken naar de grondwerkzaamheden die moeten gebeuren en daar offertes voor aangevraagd. Mooi als afstudeerproject, maar vooral leuk omdat het niet iets theoretisch is, maar een idylle die er over een jaar gewoon prachtig bloemrijk bij ligt. Datzelfde geldt voor Raamsdonksveer. De locatie ligt tegen het Dongemond